
PŮVODNÍ PRÁCE

Sexuální orientace a homosexuální chování u patientek s onemocněním schizofrenního okruhu

---

Mansour-Musová H., Weiss P.

Psychiatrická léčebna Horní Beřkovice,
ředitel MUDr. J. Tomeček
Sexuologický ústav 1. LF UK a VFN, Praha,
přednosta doc. MUDr. J. Zvěřina, CSc.

Souhrn

Výsledky odpovědí patientek s diagnózou schizofrenní nebo schizoafektivní porucha (N=60) ve věku 18 až 59 let v anonymním dotazníku zaměřeném na sexuální zkušenosti probandek byly srovnány v otázkách týkajících se sexuální orientace a homosexuálních zkušeností v anamnéze s odpověďmi kontrolního souboru žen z reprezentativního výzkumu sexuálního chování obyvatelstva ČR stejného věku (N=703). Podle získaných výsledků se 2 % patientek identifikovalo s homosexuální orientací, 17 % s bisexuální orientací a 4 % z nich si nebyla svou orientací jistá. Tyto výsledky se signifikantně nelišily od výsledků žen z obecné populace. Statisticky významně více patientek však uvedlo homosexuální zkušenosti v anamnéze (17 % oproti 8 % žen kontrolní skupiny). Autoři předpokládají, že tyto častější homosexuální zkušenosti patientek mohou souviset s jejich disinhibovaným chováním pod vlivem psychotického onemocnění, ale mohou být i důsledkem dlouhodobých hospitalizací, a to ve formě náhražkových způsobů sexuálního uspokojení.

Klíčová slova: schizofrenní porucha, sexuální orientace, homosexuální chování.

Summary

Mansour-Musová H., Weiss P.: Sexual Orientation and Homosexual Experiences in Female Schizophrenic Patients

Autors have compared answers of 60 female patients (18-59 years) with diagnosis of schizophrenia or schizoaffective disorder with the answers of 703 women of the same age from the representative survey of sexual behavior in general population in the Czech Republic. While these samples did not differ in the number of individuals expressing homosexual (2 % of patients) or bisexual (17 % of patients) orientation (other 4 % of patients are not sure) from the general population, reasonably more patients admit homosexual experiences in their past history (17 % vs. 8 %). The authors assume that more frequent homosexual experiences in schizophrenic female patients are due to the disinhibition of their sexual behavior as well, as to the surrogate manners of sexual satisfaction during long term hospitalizations.

Key words: schizophrenic disorder, sexual orientation, homosexual behavior.

Čes. a slov. Psychiat., 102, 2006, No. 3, pp. 127–129.

ÚVOD

Schizofrenie je závažné duševní onemocnění vyznačující se charakteristickým narušením myšlení, vnímání a emotivity, u schizoafektivní poruchy jsou pak v popředí jak afektivní tak schizofrenní příznaky. Přesto, že tyto závažné poruchy duševního zdraví nevyhnutelně ovlivňují i partnerský a sexuální život pacientů, v psychiatrické a sexuologické literatuře jsou výzkumy a informace o této problematice spíše jen vzácné. V literatuře najdeme spíše zmínky o tangování této oblasti

bez přesnějšího precizování problému, navíc je tato oblast opředena řadou předsudků a mýtů.

Šetření rozsáhlejšího charakteru u patientek s onemocněním schizofrenního okruhu nebylo u nás zatím provedeno. Náš výzkum měl z toho důvodu za cíl zjistit, zda onemocnění schizofrenií nebo schizoafektivní poruchou má vliv na sexuální chování žen, a pokud ano, tak jakým způsobem a v jakých oblastech se změny v sexuálním chování patientek ve srovnání s obecnou populací vyskytují. V předložené práci pak uvádíme výsledky týkající se výpovědí patientek o své sexuální orientaci a o svých homoerotických zkušenostech v anamnéze.

SOUBOR

Soubor pacientek byl tvořen 60 ženami, které byly v r. 2004 hospitalizovány s diagnózou schizofrenní nebo schizoafektivní porucha na příjmovém oddělení primariátu všeobecné psychiatrie Psychiatrické léčebny Horní Beřkovice. Věkový rozsah souboru byl 18 až 59 let. Průměrná délka hospitalizace byla 44,3 dne.

Kontrolní (srovnávací) soubor žen ČR byl součástí výzkumu realizovaného v roce 2003 Sexuologickým ústavem 1. LF UK a VFN v Praze [10]. Návratnost těchto dotazníků byla vyšší než 80%. Z původního datového souboru 1000 žen ve věku 18 až 59 let (N=703), který je svým složením plně reprezentativní pro českou populaci podle údajů z posledního sčítání lidu z roku 2001 podle věkového rozložení, ekonomické aktivity, regionu a velikosti místa bydliště.

METODA

Ke sběru dat byl použit stejný anonymní dotazník, jako pro výzkum sexuálního chování reprezentativního souboru žen ČR. Všechny pacientky byly v době, kdy byly požádány o vyplnění dotazníku v remisi a u žádné z nich již nebyly přítomny klinicky významné schizofrenní nebo schizoafektivní příznaky, byla plánována jejich dimise. Díky vytvořenému kvalitnímu terapeutickému vztahu byla v souboru pacientek návratnost dotazníku přes 90 %.

Dotazování probíhalo u obou souborů za standardních podmínek. Respondentky ze souboru žen ČR byly nejprve podrobně instruovány o způsobu vyplňování dotazníku. Všechny dotazníky byly vyplněny anonymně a v soukromí. Všechny ženy v souboru pacientek byly individuálně instruovány autorkou výzkumu. Případné nejasnosti v otázkách jim byly před vyplněním dotazníku vysvětleny. Také u nich byly dotazníky vyplněny anonymně a v soukromí, samostatně v oddělené místnosti, která byla na ženském příjmovém oddělení psychiatrické léčebny. V zájmu zachování anonymity pak vyplněné dotazníky zalepily do obálek, které vkládaly mezi stejně zalepené obálky u tazatelky. Použitím stejného dotazníku a dodržení stejného způsobu získání dat tak byly zajištěny standardní podmínky nutné pro srovnání obou souborů. Dosažené výsledky byly vzájemně srovnány chí kvadrát testem statistické významnosti rozdílů pomocí statistického programu SPSS.

VÝSLEDKY

Odpověď na otázku týkající se sexuální orientace je uvedena v tabulce 1 a v tabulce 2 jsou pak

uvedeny počty respondentek homosexuální zkušenosti v anamnéze.

Tab. 1. Sexuální orientace v procentech.

Považují se za:	heterosexuální	homosexuální	bi sexuální	nejsem si jista
Pacientky	77	2	17	4
Kontrolní soubor	85	1	12	2

I když rozdíl mezi soubory v ukazatelích sexuální orientace mezi pacientkami a ženami z obecné populace není statisticky významný, téměř čtvrtina respondentek patientského souboru uvedla jinou než jasnou heterosexuální orientaci – ve srovnání s kontrolním souborem přitom vyjadřovala především nejistotu v této oblasti a velká část z nich se považuje za bisexuálně orientované. Je pravděpodobné, že při větším zkoumaném patientském souboru by uvedené rozdíly mezi skupinami mohly dosáhnout i statistické významnosti.

Tab. 2. Homosexuální zkušenosti v anamnéze (v procentech).

Homosexuální zkušenost:	měla jednou	měla opakovaně	neměla
Pacientky	12	5	83
Kontrolní soubor	5	3	92

Rozdíl mezi soubory je v tomto ukazateli statisticky významný (chí-kvadrát 6,4; hladina významnosti 0,040) a svědčí o vyšším výskytu stejnopohlavních sexuálních zkušeností v souboru pacientek. Více než dvojnásobný počet probandek se schizofrenní poruchou, které uvedly jednorázový i opakovaný stejnopohlavní sexuální styk v anamnéze, dobře koresponduje i s vyššími počty těch pacientek, které vyjádřily bisexuální orientaci nebo nejistotu v sexuálním zaměření.

DISKUSE

Dosažené výsledky naznačují, že i když nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl v sexuální orientaci pacientek ve srovnání se ženami z obecné populace, jsou jednoznačné rozdíly v jejich konkrétních homoerotických zkušenostech. I když homosexuální orientaci připouští pouze 2 % z nich, až 17 % má zkušenosti s homosexuálním stykem. Je to tedy více než dvojnásobek ve srovnání s respondentkami z obecné populace.

Toto čásló může odrážet jednak větší rozmanitost sexuálních aktivit pacientek (která může jistě souviset s jistou desinhibicí chování v prodromálních i akutních stádiích psychotického onemocnění), ale může být i důsledkem často dlouhodobých hospitalizací, kdy je ztížený kontakt s manželi a partnery, a tím i snížená možnost heterosexuální realizace sexuálních potřeb. Homosexuální kon-

takty jsou pak v podstatě náhražkové, analogické homosexuálnímu chování vězňů a jiných jedinců žijících v izolaci či jiných nestandardních podmínkách.

Naše výsledky tedy potvrzují například zjištění Baie a jeho spolupracovníků [1], kteří sledovali homosexuální chování 55 mužů a 58 chronických pacientů se schizofrenní poruchou na pohlavně homogenních odděleních psychiatrické léčebny. V jejich souboru stejně jako u nás celkem 17 % probandů a probandek uvedlo, že během hospitalizace měli zkušenost s homosexuálním stykem. Byli to především ti, kteří měli nějaké zkušenosti už před hospitalizací, ti, kteří zahajovali sexuální styky v mladším věku, a pak ty

pacientky, které měly před hospitalizací víc sexuálních partnerů.

Obecně však lze konstatovat, že zatímco v oblasti zkoumání vztahu mezi schizofrenií a sexualitou výzkumy existují – například prokazují vyšší výskyt dysfunkcí, u pacientů i pacientek [5,6,7,8,9] nebo jejich větší ohrožení možnými infekcemi STD a HIV [2,3,4], sexuální orientace a preference pacientů zatím zůstávají v pozadí zájmu badatelů. Z hlediska sexuologického se však jeví jako důležité zaměřit se i na tuto oblast života našich pacientů. Sexualita totiž patří mezi základní biologické potřeby a její dlouhodobá deprivace může ovlivnit nejenom celkovou kvalitu jejich života, ale ovlivnit i průběh a trvání jejich základního onemocnění.

LITERATURA

1. **Bai, I. M., Huang, Y., Lin, C. C., Chen, J. Y.:** Emerging homosexual conduct during hospitalization among chronic schizophrenia patients. *Acta Psychiatr. Scand.*, 102, 2000, p. 350.
2. **Carey, M. P., Carey, K. B., Maisto, S. A. et al.:** Assessing sexual risk behaviour with the Timeline Followback (TLFB) approach: Continued development and psychometric evaluation with psychiatric outpatients. *Int. J. STD AIDS*, 12, 2001, pp. 365-375.
3. **Carey, M. P., Carey, K. B., Maisto, S. A. et al.:** HIV risk behavior among psychiatric outpatients. *J. Nerv. Ment. Disease*, 192, 2004, pp. 289-296.
4. **Cournos, F., Guido, J. R. et al.:** Sexual activity and risk of HIV infection among patients with schizophrenia. *Am. J. Psychiatr.*, 151, 1994, s. 18-43.
5. **DeMolina, R. M. R., Salvador, C. L., Foras, E. F.:** Sexuality and schizophrenia. *Acta Psiquiatr. Psicol. Am. Lat.*, 40, 1994, pp. 196-206.
6. **Fortier, P., Mottard, J. P., Trudel, G., Even, S.:** Study of sexuality-related characteristics in adults with schizophrenia treated with novel neuroleptics and in a comparison group of young adults. *Schizophr. Bull.*, 29, 2003, pp. 559-572.
7. **MacDonald, S., Halliday, J., MacEwan, T. et al.:** Nithsdale schizophrenia surveys 24: Sexual dysfunction. *Br. J. Psychiatr.*, 182, 2003, pp. 50-56.
8. **Raja, M., Azzoni, A.:** Sexual behavior and sexual problems among patients with severe chronic psychoses. *Eur. Psychiatry*, 18, 2003, pp. 70-76.
9. **Warner, J., Pitts, N. et al.:** Sexual activity among patients in psychiatric hospital wards. *J. Royal Soc. Med.*, 97, 2004, pp. 477-479.
10. **Weiss, P., Zvěřina, J.:** Sexuální chování v ČR - situace a trendy. *DEMA*, Praha, 2003.

Dodáno redakci: 2. 1. 2006

Po skončení recenzního řízení: 25. 1. 2006

*Prof. PhDr. Petr Weiss, Ph.D.
Sexuologický ústav 1. LF UK a VFN
Apolinářská 4
128 00 Praha 2*

ESET, Psychoterapeutická a psychosomatická klinika přijme na úvazek 1,00 psychiatra pro ambulanci organických duševních chorob a dále zdravotní sestru s psychoterapeutickými zkušenostmi pro práci v DS.

**Strukturovaný životopis zasílejte na:
ESET, Vejvanovského 1610, 149 00 Praha 4,
e-mail: klinikaeset@volny.cz,
tel./fax: 272940880**